

De westwaartse uitbreiding van de Rotterdamse haven ging ten koste van natuurmonument De Beer. Ed Buijsman verzamelde alles over dit gebied, onder meer via een oproep in *Natura*. Het resultaat is een lijvig boekwerk over het unieke duingebied: *Een eerste klas landschap*.

De teloorgang van natuurmonument De Beer

Een eerste klas landschap

Begin jaren vijftig jaren woonde ik met ons gezin in Oud-Mathenesse, een uit de grond gestampte nieuwbouwwijk in Rotterdam, tegen Schiedam aan. 's Zomers gingen we er bijna iedere zondag op uit, naar Hoek van Holland als het echt strandweer was of naar het Staelduinse Bosch bij minder mooi weer. Maar regelmatig gingen we ook naar De Beer, aan de overkant van de Nieuwe Waterweg.

OUD KOMPAS

Het landschap en de natuur daar herinner ik me als weids, eindeloos uitgestrekt en heel licht. Het gevoel dat daarbij hoorde was dat van absolute vrijheid. Het was een eindeloos groot duingebied, er waren jonge stuivende duintjes waar je heerlijk kon rennen en het strand was superbreed, met heel veel schelpen. Had ik toen *Het Zeeboek* gehad...

Je zag er heel de dag geen andere mensen en je kon er gemakkelijk verdwalen. Mijn vader had een oud kompas, nog uit de oorlog en dat was daar wel nodig, zeker als je de zon niet zag door een dik wolkendek. Het dwalen door dat gebied was voor mij een groot avontuur.

Maar opeens kwamen er berichten over het afgraven van De Beer. Als kind begreep ik

niet hoe dat zomaar mocht en kon, maar het gebeurde. Ik was woedend. Mijn Beer was verdwenen. Dit was mijn eerste ervaring met natuur die dus zomaar kon worden afgepakt, ook al waren er zo veel mensen tegen. In mijn onschuld van toen dacht ik dat zoiets onbestaanbaar was. Sindsdien ben ik veel wijzer geworden, helaas door schade en schande.

TRANEN IN JE OGEN

Toen ik hoorde over het boek *Een eerste klas landschap*, dat verscheen vlak voor mijn verjaardag, stond dat dus meteen op mijn lijstje en ik kreeg het gelukkig ook. Hoewel, zo gelukkig wordt je niet van het lezen ervan, sterker nog, de tranen springen in je ogen bij het beseft wat er verloren is gegaan, vooral ook de manier waarop. Ed Buijsman schetst de gebeurtenissen in een chronologische volgorde en zo wordt langzaam de ramp duidelijk die zich voltrok en die onafwendbaar bleek. Er werd totaal geen rekening gehouden met de natuur en het gebied bleek voor de bestuurders absoluut van nul en generlei waarde. De Beer was een Natuurmonument, maar daar werd volledig aan voorbij gegaan en het was in de onderhandelingen totaal geen argument.

Nu was er wel behoorlijke schade aangericht in de oorlog door de Duitsers, die de Atlantikwall daar hadden doorgetrokken. Maar bunkers en andere bouwsels kan ik me niet herinneren uit de tijd dat ik er kwam, wel in Hoek van Holland, maar niet in dit gebied. Uit het boek van Buijsman begrijp ik dat die in De Beer met grond waren bedekt en op die manier deel uitmaakten van het landschap. Later, bij de aanleg van het hele Botlekgebied, moesten die dus alsnog worden verwijderd. Het aantal broedparen van de grote stern was inmiddels van drieduizend in de oorlog weer tot tienduizend gestegen.

EEN EERSTELAS LANDSCHAP, DE TELOORGANG VAN NATUURMONUMENT DE BEER

Ed Buijsman. Uitgeverij Matrijs, Utrecht, 2007. In samenwerking met het Natuurhistorisch Museum Rotterdam. 240 p. Prijs € 29,95. ISBN 978 90 5345 3285. Meer informatie is te vinden op de websites van auteur en uitgever (www.xs4all.nl/~buijsme/de_beer/de_beer_1.html, EER)

**rotterdamers
waarheen?**

tentoonstelling
in het van leer-paviljoen bij de
ahoy-hallen
van 26 april tot en met 5 mei
dagelijks geopend van 10-23 uur
entree: € 0,50 per persoon
€ 0,25 v. kinderen t/m 14 j.
groepen reductie

De KNNV-afdeling Rotterdam organiseerde een grote tentoonstelling om al het moois te laten zien dat verloren zou gaan.

KNNV-PROTEST?

Al gedurende de oorlog werd een groot moerasgebied ten zuiden van De Beer, de Vogelplaat of Rietgors, ingepolderd en voor agrarisch gebruik gereed gemaakt door er de bagger uit de Waterweg te deponeren. Deze aantastingen werden dus argumenten om De Beer ook maar op te geven en geheel als havengebied in te richten, dit tot meerdere glorie van Rotterdam en met het heilige doel van werkgelegenheid. Toen ook al. Lang leve de economie! Ik kan me er nog kwaad om maken.

In het boek wordt ook melding gemaakt van het feit dat de KNNV-afdeling Rotterdam zich veel moeite heeft getroost de havenuitbreiding tegen te houden. Niet door protesten, dat deed je toen kennelijk niet. Er werd een grote tentoonstelling ingericht, die al het moois liet zien dat verloren zou gaan. Maar de heren waren niet te overtuigen en het havenplan ging gewoon door.

Het plan voor Europoort (toen nog 'Vierde petroleumhaven' genoemd) werd gepresenteerd op 7 november 1957 door burgemeester Van Walsum en op 28 november aangenomen onder het motto 'nu of nooit'. Het natuurgebied De Beer zal niet kunnen blijven voortbestaan, maar "dit offer is noodzakelijk".

M. A. Koekkoek tekende het natuurgebied De Beer op een van zijn schoolplaten.

Noorden gaan staan, want dat verpest je goede humeur, mocht je dat nog hebben na de reis door Europoort. Struinend door Voornes Duin en op Goeree in de Kwade Hoek kun je je nog enigszins voorstellen hoe het was. Hoewel er nu nauwelijks nog een spoor is van die uitgestrektheid die het gebied juist dat woeste aanzien gaf, met het verlangen steeds het volgende duin te beklimmen op weg naar de zee.

Marijke van Damme-Jongsten is bioloog en werkt bij de KNNV als projectcoördinatrice.

Een foto uit de oude doos. Natuurgebied De Beer met de Rotterdamse haven op de achtergrond, anno 1953. FOTO: D.L. BOOIJ

Het Groene strand stond vol parnassia...

FOTO: D.L. BOOIJ

WOEST AANZIEN

Wat ging er verloren, behalve de unieke weidsheid van een stuk woeste natuur? Er broedden tienduizend grote sterns, kluten, kokmeeuwen en leeuweriken, kuifleeuweriken, kieviten en nog allerlei andere steltloperij. Het groene strand stond vol parnassia en duizendguldenkruid, wintergroen, bitterling en herfstschroeforchis, verder naar zee lamsoor, zeeaster en zeekraal.

In het moerasgebied met uitgebreid struweel van vlier en duindoorn en allerlei waterpartijen, leefden en broedden lepelaar, blauwborst, grauwe klauwier, karekiet, koekoek, wielewaal, nachtegaal, velduil en kiekendief.

Jarenlang ben ik niet meer in de buurt van dit gebied geweest en pas eind jaren zestig zag ik het terug, vanuit Oostvoorne. Je moet eigenlijk niet met je gezicht naar het